

บทนำ

ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายนของทุกปี เป็นช่วงที่เกิดหย่อมความกดอากาศต่ำ พายุดีเปรสชันและพายุอื่นเสมอ และเป็นช่วงฤดูฝนของภาคเหนือ ทำให้ภาคเหนือมีหย่อมความกดอากาศหรือร่องฝน ดังเช่น เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2549 ได้เกิดร่องความกดอากาศต่ำพาดผ่านภาคเหนือ ประกอบกับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้กำลังแรงปกคลุมภาคเหนือ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ ทำให้ฝนตกชุกหนาแน่นในบริเวณดังกล่าว หย่อมความกดอากาศต่ำครั้งนี้ทำให้เกิดฝนตกหนักบริเวณจังหวัด ลำพูน โดยเฉพาะบริเวณตอนกลางของกลุ่มน้ำแม่กวงและบริเวณลุ่มน้ำแม่ทา

ลักษณะทางกายภาพ

ลุ่มน้ำแม่กวง เป็นลุ่มน้ำขนาดกลางมีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ 2,699 ตารางกิโลเมตร มีความยาวลำน้ำประมาณ 114 กิโลเมตร อยู่บริเวณฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิง ตอนบน มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในท้องที่อำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดเชียงใหม่ เขตติดต่อจังหวัดเชียงราย ลำน้ำนี้ไหลผ่านท้องที่อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสันทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยไหลลงสู่แม่น้ำปิงที่บ้านสบทา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ลำน้ำย่อยสำคัญ ๆ ที่ไหลมาบรรจบกับลำน้ำกวง เช่น น้ำแม่ลาย น้ำแม่โป่ง น้ำแม่ออน น้ำแม่ธิ และน้ำแม่ย้าก เป็นต้น

ในปัจจุบันลำน้ำแม่กวงได้มีการบุกรุก ทำให้สภาพน้ำเปลี่ยนไป และนอกจากนี้ยังมีการก่อสร้างถนน ทำให้ขวางทางน้ำธรรมชาติ ดังนั้น ในช่วงฤดูแล้งจะมีปัญหาหน้าไม่เพียงพอ ส่วนในช่วงฤดูฝนจะมีปัญหาน้ำท่วมอยู่เสมอ

ลักษณะทางอุทกวิทยา

ลักษณะภูมิประเทศของกลุ่มน้ำแม่กวง มีลักษณะชันในช่วงแรกซึ่งช่วงนี้มีเขื่อนแม่กวงกั้นลำน้ำอยู่และไหลลงที่ราบในท้องที่อำเภอสันทราย อำเภอสารภีของจังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมืองของจังหวัดลำพูน ในบริเวณที่

ราบนี้จะมีลำน้ำแม่ปูลา ลำน้ำแม่ออน ลำน้ำแม่ธิ ลำน้ำแม่ตีบ ลำน้ำแม่ย้าก และลำน้ำแม่ทา ทุกลำน้ำไหลมาบรรจบทางฝั่งซ้ายของลำน้ำแม่กวง หมู่บ้านในบริเวณลุ่มน้ำแม่กวงส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณที่ราบใกล้ ๆ กับลำน้ำ

ปริมาณฝนที่ตกเนื่องจากหย่อมความกดอากาศต่ำพาดผ่านในครั้งนี้อยู่สูงสุดวัดได้ (1 กันยายน 2549) ที่ สถานี P.86 น้ำแม่ออน ปริมาณฝนตกวัดได้ 116.0 มม. ใน 1 วัน เป็นปริมาณฝนสูงสุดในรอบ 8 ปี

บทวิเคราะห์

สภาวะน้ำท่วมในต้นฤดู ถือเป็นเรื่องปกติหากมีฝนตกหนักติดต่อกันหลายวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีพายุหมุนเขตร้อนพัดผ่าน และในครั้งนี้ก็เช่นเดียวกัน หย่อมความกดอากาศต่ำพัดผ่านภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เมื่อวันที่ 31-1 กันยายน 2549 ในบริเวณลุ่มน้ำแม่กวงมีฝนตกติดต่อกัน 2 วัน วัดปริมาณน้ำฝน 8 จุด (แม่ฮ่องฮัก 51.0, 48.7 มม., ห้วยโป่ง 28.1, 76.0 มม., ร้องวัวแดง 30.0, 110.8 มม., ห้วยแก้ว 36.9, 70.6 มม., แม่ฮอน - , 116.0 มม., P.81 - , 75.0 มม., เหนงหอย 108.0, 38.2 มม., อ.เมืองลำพูน - , 70.0 มม.) เฉลี่ย 2 วันวัดได้ 50.8 และ 75.7 มม.ตามลำดับ ซึ่งทำให้เกิดระดับน้ำปริมาณน้ำสูงสุดที่สถานีในลุ่มน้ำแม่กวงดังนี้

1. สถานีน้ำแม่กวง (P.5) อำเภอเมืองลำพูน ระดับน้ำสูงสุดวัดได้ 6.30 ม. มีปริมาณน้ำไหลผ่าน 245.00 ลบ.ม./วินาที วันที่ 2 กันยายน 2549 เวลา 12.00น.

2. สถานีน้ำแม่กวง (P.81) อำเภอสันกำแพง ระดับน้ำสูงสุดวัดได้ 6.70 ม. มีปริมาณน้ำไหลผ่าน 161.00 ลบ.ม./วินาทีวันที่ 1 กันยายน 2549 เวลา 24.00น.

ฝนตกในครั้งนี้น้ำล้นตลิ่งในลำน้ำแม่กวง (ตลิ่ง 5.00 ม. น้ำท่วมขังสาเหตุหลักเกิดจากฝนตกในลุ่มน้ำแม่ฮัก และบริเวณใกล้เคียงทางทิศตะวันออก ของอำเภอเมืองลำพูน น้ำไหลไม่ทันเนื่องจากสิ่งก่อสร้างขวางทางน้ำ

บทสรุป

สาเหตุส่วนใหญ่ของน้ำท่วม เกิดจากหย่อมความกดอากาศต่ำและพายุหมุนเขตร้อน แต่ปัจจัยที่ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน เกิดจากความเสื่อมโทรมทางระบบนิเวศวิทยา การตัดไม้ทำลายป่า ในพื้นที่ต้นน้ำทำให้เกิดน้ำหลาก รุนแรง ผิวดินถูกกัดเซาะเป็นบริเวณกว้าง การขยายตัวอย่างไร้ทิศทาง และขาดการวางแผนการก่อสร้างของทางเดินในลำน้ำ

แต่ในลุ่มน้ำแม่กวง สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในครั้งก็คือ ปริมาณน้ำฝนที่ตกใน 1 วันมากกว่าค่าปกติ ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศของลุ่มน้ำส่วนใหญ่เป็นภูเขา จึงทำให้น้ำไหลลงที่ราบอย่างรวดเร็ว

เขื่อนแม่กวงมีพื้นที่รับน้ำ ประมาณ 569 ตารางกิโลเมตร เมื่อมีฝนตกหนักเขื่อนสามารถบรรเทาอุทกภัยได้ส่วนหนึ่ง

จากสถิติก่อนสร้างเขื่อน 39 ปี เกิดน้ำท่วมตลิ่ง 27 ปี คิดเป็น 69% แต่ภายหลังจากสร้างเขื่อนแล้ว ในรอบ 13 ปี เกิดน้ำท่วม 8 ปี คิดเป็น 61%

น้ำท่วมในครั้งนี้ได้ให้สรุปถึงแนวทางในการเตือนภัยและป้องกันแก้ไขอุทกภัยได้โดยติดตามสถานการณ์น้ำฝน น้ำท่า อย่างต่อเนื่อง และทราบถึงข้อมูล ปริมาณน้ำฝนที่ทำให้เกิดน้ำท่วมขัง ในลุ่มน้ำแม่กวงนี้ ถ้าหากฝนตกเกินกว่า 100 มม. ในระยะเวลา 6 ชั่วโมงติดต่อกัน จะทำให้เกิดน้ำท่วมขังได้

รายงานเบื้องต้น สถานการณ์น้ำ ในเขตลุ่มน้ำแม่กวง อ.เมือง จ.ลำพูน (1-3 กันยายน 2549)

ศูนย์อุทกวิทยาและบริหารน้ำภาคเหนือตอนบน
กรมประทาน

จ.เชียงใหม่

โทร. 0-5324-8925